

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Роман ПЕТРИШИН

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

для здобуття ступеня магістра

галузь знань – 01 «Освіта / Педагогіка»

спеціальність - 011 «Освітні, педагогічні науки»

освітня програма «Соціальна педагогіка»

Схвалено вченою радою факультету
педагогіки, психології та соціальної роботи

Протокол № 9 від «26» квітня 2023 р.

Голова вченої ради

Тетяна ФЕДІРЧИК

Чернівці – 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основним завданням фахових вступних випробувань є виявлення у вступників спеціальних знань і практичних навичок з комплексу фахових навчальних дисциплін.

Для вступників на другий (магістерський) рівень вищої освіти освітньо-професійної програми «Соціальна педагогіка» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки програма вступного фахового випробування скомпонована за такими напрямками: «Загальні основи педагогіки», «Теорія виховання», «Дидактика», «Школознавство», «Історія педагогіки», «Соціальна педагогіка».

При складанні фахових вступних випробувань вступники мають продемонструвати:

- високий рівень теоретичної підготовки в області педагогічних наук,
- розуміння теоретико-методологічних підходів і актуальних напрямів соціально-педагогічної діяльності,
- знання положень нових нормативних і правових актів у сфері безперервної освіти й соціальної педагогіки;
- уміння застосувати освітні теорії і методи педагогічної діяльності для розв'язання комплексних проблем;
- готовність до самостійного аналізу та викладу матеріалу;
- вміння аналізувати, досліджувати проблему за допомогою інноваційних методів;
- здатність продукувати нові ідеї у сфері освіти і педагогіки.

Програма схвалена на засіданні кафедри педагогіки та соціальної роботи, протокол № 8 від 11 квітня 2023 р.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Загальні основи педагогіки

Педагогіка як наука і навчальний предмет. Витоки і етапи розвитку педагогіки. Система освіти в Україні. Методологія педагогічних досліджень. Сутність та основні види наукових досліджень. Особливості педагогічних досліджень, їх завдання та можливості. Методи педагогічних досліджень: сутність та види.

Розвиток, соціалізація і виховання особистості. Здоров'я школяра. Процес розвитку особистості. Теорії розвитку особистості. Роль спадковості у людському розвитку. Проблема успадкування спеціальних задатків, інтелектуальних і моральних якостей. Рушійні сили розвитку. Вплив середовища на розвиток особистості. Фактори, зумовлюючі протікання та результати розвитку. Роль навчання у розвитку людини і формуванні її особистості. Активна діяльність особистості як фактор її розвитку. Зарубіжні теорії розвитку особистості (біологічний напрям; соціологічний напрям; біосоціальний напрям, інші).

Порівняльна педагогіка. Розвиток освіти у європейських країнах. Законодавчі та нормативні документи про організацію освіти в Україні. Система освіти. Фактори, які впливають на розвиток системи освіти. Завдання розбудови сучасної організаційної системи освіти. Основні напрями реформування освіти. Мета національного виховання.

Теорія виховання

Процес виховання як система. Мета і завдання виховання. Виховний ідеал. Г. Ващенко про виховний ідеал. Закономірності і принципи виховання. Характеристика основних закономірностей і принципів роботи. Базова культура особистості.

Загальні методи виховання. Характеристика основних груп методів виховання: а) методи формування свідомості особистості; б) методи організації діяльності; в) методи стимулювання, г) методи контролю та аналізу результатів виховної діяльності.

Зміст процесу виховання. Засоби виховання. Взаємозв'язок методів і засобів виховання. Моральне виховання. Шляхи, методи і засоби, форми морального виховання. Розумове виховання і формування наукового світогляду. Трудове виховання і профорієнтаційна робота. Економічне, правове та екологічне виховання. Шляхи, форми і методи, засоби трудового, економічного, правового та екологічного виховання. Профорієнтаційна робота. Громадянське виховання. Форми, засоби і методи громадянського виховання. Статеве виховання і підготовка до сімейного життя. Методи, засоби і форми статевого виховання. Фізичне і естетичне виховання. Форми, методи і засоби фізичного і естетичного виховання. Форми організації виховного процесу. Індивідуальні, групові і масові форми виховної роботи. Виховання учнівського колективу.

Стадії розвитку колективу (за А.С.Макаренком). Закони життя колективу. Педагогічне керівництво процесом формування колективу. Особливості саморозвитку особистості в колективі. Взаємодія школи, сім'ї і громадськості у вихованні. Позакласне та позашкільне навчання і виховання. Класний керівник, його роль і місце у формуванні особистості. Технологія виховання. Родинне та суспільне виховання. Діагностика вихованості. Види педагогічної діагностики у виховному процесі. Структура об'єктів педагогічної діагностики. Завдання, функції та вимоги успішного діагностування у виховному процесі. Методи діагностування виховного процесу. Народна педагогіка про виховання. Позакласна і позашкільна форми виховної роботи, їх взаємозв'язок. КТС Ігора Іванова. Педагогічна занедбаність: суть, стадії та їх ознаки. Причини педагогічної занедбаності: помилки та недоліки виховання в сім'ї; недоліки навчально-виховної роботи в школі; негативний вплив на дітей побутового оточення. Методика профілактики подолання педагогічної занедбаності школярів. Особистісно-орієнтоване виховання. Народна педагогіка про виховання.

Дидактика

Дидактика: історія розвитку, сучасні підходи. Основні категорії дидактики: освіта, зміст освіти, знання, уміння, навички, навчання, наuczіння, учіння, закономірності навчання, принципи навчання, методи навчання, форми організації навчання, моніторинг якості навчання, технологія навчання. Праця Я.А. Коменського "Велика дидактика" – джерело знань з дидактики. Процес навчання як система. Мета уроку – основа роботи вчителя під час навчання. Діяльність вчителя у навчальному процесі. Мотиви учіння учня. Зміст загальної середньої освіти. Календарно - тематичне планування роботи вчителя. Закономірності і принципи навчання. Правила використання принципів навчання. Методи навчання. Метод і прийом навчання. Характеристика методів навчання. Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні, наочні, практичні; індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні, методи аналогії, порівняння; пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі; методи роботи під керівництвом вчителя, методи самостійної роботи учнів.

Методи стимулювання навчальної діяльності учнів: пізнавальні ігри, навчальні дискусії, роз'яснення значущості навчання, висування навчальних вимог, заохочення й осудження в учінні.

Методи контролю і самоконтролю у навчанні: усний, письмовий, графічний, практичний, тестовий, програмований контроль; взаємоконтроль, самоконтроль і самооцінка.

Критерії вибору і поєднання методів навчання: врахування загальної мети освіти і виховання, закономірностей і принципів навчання, особливостей навчального предмета, змісту навчального матеріалу, типу уроку, вікових особливостей учнів, рівня підготовки вчителя.

Поняття про засоби навчання. Характеристика засобів навчання, особливості їх застосування в навчальному процесі. Технічні засоби навчання. Форми навчання. Урок – одна з основних форм організації навчально-виховного процесу. Характеристика Я.А. Коменським класно-урочної системи навчання. Урок – основна форма організації навчання. Типи і структура уроків: урок засвоєння нових знань; урок формування вмінь і навичок; урок застосування знань, умінь і навичок; урок узагальнення і систематизації знань, урок перевірки, оцінювання та корекції знань, умінь і навичок; комбінований урок.

Нестандартні уроки: інтегровані, міжпредметні, театралізовані, з різновіковим складом, уроки-ділові ігри, уроки-рольові ігри, уроки-конференції, уроки-змагання, уроки-диспути, уроки-пошуки, уроки-психотренінги тощо.

Підготовка вчителя до уроку. Зміст попередньої і безпосередньої підготовки вчителя до уроку.

Позаурочні форми навчання: семінарські заняття, практикуми, факультативи, навчальні екскурсії, предметні гуртки, домашня навчальна робота, консультації.

Сутність пояснювально-ілюстративного навчання.

Програмоване навчання.

Диференційоване навчання. Види диференціювання. Розвивальне навчання. Особистісно орієнтоване навчання. Проблемне навчання. Навчальна проблема. Класифікація навчальних проблем. Проблемна ситуація. Типи проблемних ситуацій. Послідовність етапів розв'язання навчальної проблеми. Рівні проблемного навчання.

Проектне навчання. Модульна система навчання. Перевірка і оцінка результатів навчання. Особливості контролю при різних формах організації навчання. Вибрані проблеми дидактики. Народна дидактика.

Школознавство

Управління освітою: сутність, історія розвитку, сучасний стан. Державне управління освітою в Україні. Принципи управління освітою. Законодавство про управління освітою. Наукові засади внутрішкільного управління. Методична робота в школі, форми, методи, види. Планування роботи школи. Внутрішкільний контроль. Вимоги до керівника школи. Органи громадського управління школою. Педагогічна майстерність вчителя. Вивчення передового педагогічного досвіду. Передовий педагогічний досвід – джерело педагогічної майстерності вчителя. Інновації у педагогічній діяльності.

Становлення і розвиток української і зарубіжної школи і педагогіки

Виховання і навчання у первісних та родових племенах на території України. Види і форми виховання первісних слов'ян. Культурний та освітній розквіт Київської Русі. Типи шкіл, педагогічна думка Київської Русі.

Розвиток освіти у період культурного відродження. Типи навчальних закладів. Основні педагогічні ідеї, друковані твори періоду культурного відродження. Українська педагогіка XVIII- початку XX століття. Характеристика педагогічних ідей, розвиток шкіл, вища освіта XVIII-початку XX століття Уроки XX століття: шлях до національної школи – основні педагогічні ідеї та доробки століття, розвиток шкільництва. Розвиток школи, освіти і педагогічної думки XXI століття. Освіта на Буковині.

Педагогічні погляди і творчий шлях видатних українських педагогів. Управління освітою і вимоги до вчителя.

Розвиток зарубіжної педагогічної думки від зародження до XXI століття: провідні діячі освіти і культури, культурні зв'язки з українською освітою і педагогічною думкою, типи навчальних закладів, зміст освіти, управління освітою, вимоги до вчителя.

Соціальна педагогіка

Поняття соціальної педагогіки, її об'єкт і предмет. Основні категорії соціальної педагогіки. Місце соціальної педагогіки у системі наук про людину й суспільство. Поняття розвитку особистості. Вікові періоди в розвитку людини. Вплив спадковості на розвиток і формування особистості дитини. Середовище та його вплив на розвиток і формування особистості. Поняття соціалізації. Основні концепції соціалізації особистості. Особливості й види соціалізації. Ступені й фази соціального становлення особистості. Фактори соціалізації особистості. Несприятливі умови соціалізації.

Місце та роль сім'ї в соціалізації особистості. Основні функції сім'ї. Соціальний статус сім'ї. Типологія сімей. Проблеми сучасної сім'ї. Типові помилки сімейного виховання. Зміст і форми соціально-педагогічної діяльності з сім'єю.

Поняття про сирітство і соціальне сирітство, причини їх виникнення. Пріоритетні форми влаштування дітей-сиріт: опіка і піклування, усиновлення. Державна система закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Робота центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з дітьми-сиротами. Загальні засади діяльності інтернатних закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Специфічні особливості вихованців інтернатного закладу. Зміст соціально-педагогічної роботи з учнями школи-інтернату. Форми й методи роботи соціального педагога з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування. Утворення і діяльність прийомних сімей. Проблеми адаптації дитини у прийомній сім'ї. Соціальний супровід прийомних сімей.

Проблема дитячої бездоглядності й безпритульності. Класифікація неповнолітніх безпритульних. Система державних заходів щодо профілактики дитячої бездоглядності. Притулок для неповнолітніх як державний заклад соціального захисту безпритульних.

Соціальні завдання школи в сучасних умовах. Соціально-педагогічна діяльність у структурі психологічної служби школи. Зміст діяльності соціального педагога навчального закладу.

Поняття обдарованості та її класифікація. Діагностика обдарованості особистості. Розвиток обдарованості. Навчально-виховні заклади для обдарованих дітей. Соціально-педагогічна підтримка обдарованих дітей.

Соціально-педагогічна підтримка осіб з соціальними та фізичними вадами. Поняття інвалідності, її причини та види. Класифікація дітей і молоді з особливими потребами. Типи навчально-виховних закладів для осіб з обмеженими функціональними можливостями. Інклюзивна освіта. Соціально-педагогічна робота з дітьми з особливими потребами і сім'ями, в яких вони виховуються. Форми роботи соціального педагога з дітьми-інвалідами.

Девіантна поведінка як форма соціальної дезадаптації дітей і підлітків: психолого-педагогічний аспект. Підходи до класифікації девіантної поведінки. Види девіантної поведінки, їх характеристика. Насилля і булінг як соціально-педагогічна, психологічна проблема сучасності. Сутнісні ознаки, основні причини шкільного булінгу. Види / форми прояву булінгу. Механізми розвитку і структура булінгу. Наслідки булінгу. Шляхи попередження булінгу. Стратегії реагування.

Адиктивна поведінка підлітків. Хімічні адикції. Дитячий алкоголізм і наркоманія. Особливості, причини, наслідки. Стадії розвитку підліткового алкоголізму і наркоманії. Заходи попередження хімічних адикцій. Комп'ютерна і інтернет-залежність.

Проблема злочинності неповнолітніх, її причини. Типологія груп неповнолітніх правопорушників. Система спеціальних навчально-виховних закладів для неповнолітніх правопорушників. Соціальні та психолого-педагогічні особливості неповнолітнього підсудного. Структура і зміст індивідуальної профілактичної роботи з неповнолітніми правопорушниками. Корекція і реабілітація протиправної поведінки неповнолітніх.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Соціальна педагогіка: навч. посіб. / О.В. Безпалько, І.Д. Зверева, Т.Г.Веретенко; За ред. О. В. Безпалько. К. : Академвидав, 2013. 312 с.
2. STEM – світ інноваційних можливостей : науково-методичний посібник / уклад.: Буряк О. О. та ін. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 64 с.
3. Аймедов К.В., Бабієнко В.В., Бабієнко В.А., Сторож В.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки : підручник. К.: Видавничий Дім "Слово", 2014. 352 с.
4. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2014. 312 с.
5. Бех І. Д. Виховання особистості: підруч. Київ : Либідь, 2008. 689 с.
6. Вишневецький О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посіб. Дрогобич: Коло, 2003. 528 с
7. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Вид. 3-тє. Київ, 2009.
8. Дистанційні технології в освіті: збірник науково-методичних рекомендації щодо організації виховання, навчання та розвитку учасників освітнього процесу під час карантину / під ред. Ю. О. Бурцевої, Д. В. Малєєва. – Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2020. – 95 с.

9. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія / За ред. В.М. Кухаренка, В.В. Бондаренка – Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. – 409 с.
10. Заверико Н.В. Соціальна педагогіка: навч. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 240 с.
11. Зайченко І. В. Педагогіка : підруч. Вид. 3-є, переробл. та доповн. Київ : Вид. Ліра, 2016. 455 с.
12. Закон України «Про вищу освіту». URL: zakon.rada.gov.ua/go/1556-18
13. Закон України «Про освіту» від 5.09.2017р. Київ: АЛЕРТА,2018.120с. URL : www.golos.com.ua/article/294010.
14. Козирев М. П. Соціальна педагогіка: навчальний посібник / М. П. Козирев. - Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. - 352 с.
15. Кучерявий О.Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: навчальний посібник / О.Г. Кучерявий. -К. : Видавничий Дім “Слово”, 2014. –440 с.
16. Максименко В.П. Дидактика: курс лекцій. Хмельницький : ХМЦНП, 2013. – 223 с.
17. Малафійк І.В. Дидактика новітньої школи: навч. посіб. для студентів ВНЗ І. В. Малафійк. - Київ : Слово, 2015. – 630с.
18. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. Київ : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с URL : <http://nus.org.ua/pr-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
19. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Концепziya.pdf
20. Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину: аналітична записка / Л. Гриневич, Л. Ільч, Н. Морзе, В. Прошкін, І. Шемелинець, К. Линьов, Г. Рій]. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020.76с.
21. Пашенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка. – К.: Центр навчальної літератури, 2018. - 228с.
22. Педагогіка: баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів III – IV рівнів акредитації / Кол. авторів ; за ред. І. Ф. Прокопенка. Харків : Фоліо, 2015.
23. Педагогіка: базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Фоліо, 2015. - 576 с.
24. Педагогіка: практикум: навч. посіб. / Г. Х. Яворська, О. П. Ноздрова ; за заг. ред. д-ра пед. наук, проф. Г. Х. Яворської. - Одеса : Букаєв Вадим Вікторович [вид.], 2014. - 169 с.
25. Пенішкевич О.І., Тимчук Л.І. Соціальна педагогіка. Модульна технологія вивчення навчального курсу: Навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. 408 с.
26. Технології професійного розвитку педагогів в умовах формальної і неформальної освіти: практичний посібник / М.П. Вовк, Г.І. Сотська, Н.О. Філіпчук, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Л.Ю. Султанова, Н.С. Гомеля. – К.: Талком, 2019. – 320 с.
27. Фізеші О. Й. Педагогіка: Основи педагогіки. Дидактика. Теорія та методика виховання. Школознавство: навч. посібник / Й. О. Фізеші. -К. : Кондор, 2013.- 390 с.
28. Фіцула М. М. Педагогіка. Посібник. К.: Академвидав, 2002. – 528с.

Засоби діагностики: Тести

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
відповідей на комплексному фаховому іспиті з педагогіки
для абітурієнтів, які вступають
на другий (магістерський) рівень вищої освіти
спеціальності «Освітні, педагогічні науки» ОПШ «Соціальна педагогіка»
(на базі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти)

Комплексний фаховий іспит приймається в тестовій формі. До кожного завдання пропонується 4 варіанти відповідей, з яких лише один правильний.

Правильна відповідь на кожне тестове завдання оцінюється в 5 балів. Завдання вважається виконаним правильно, якщо вибраний правильний варіант відповіді.

Завдання вважається виконаним неправильно, якщо: а) позначено неправильну відповідь; б) позначено два або більше варіантів відповіді, навіть якщо серед них є правильний; в) відповідь не позначено взагалі.

Максимальна кількість балів на вступному випробуванні – 200.

Знання абітурієнтів оцінюються за загальними критеріями оцінювання тестових завдань:

- **180-200 балів (високий рівень)** (більше 90% правильних відповідей) виставляється за вибір правильної відповіді майже на всі тестові завдання, характеризує глибокі знання змісту предмета: уміння аналізувати, порівнювати, виділяти головне; відзначається системністю, послідовністю, логічністю знань, якісно сформованими практичними уміннями та навичками, програмовий матеріал засвоєний на високому рівні;
- **150-175 балів (достатній рівень)** (76-90% правильних відповідей) виставляється за вибір правильної відповіді на більшість тестових завдань, характеризує повні знання змісту предмета: вільне володіння практичними навичками; аргументоване знання матеріалу, але допускаються незначні неточності у розкритті змісту окремих тем програми;
- **125-145 балів (середній рівень)** (60-75% правильних відповідей) – виставляється за вибір правильної відповіді на більшість питань (як правило першого рівня складності); характеризує поверхневе оволодіння матеріалом окремих питань навчальних курсів, абітурієнт плутає поняття, невпевнений у правильності відповіді, допускає неточності у теоретичних знаннях; не вміє встановлювати взаємозв'язок теорії з практикою.
- **100-120 балів (низький рівень)** (менше 50% правильних відповідей) – виставляється за вибір правильної відповіді лише на окремі питання програми; що характеризує поверхове оволодіння теоретичними знаннями, науковими фактами, визначеннями; відсутня здатність аналізувати; не вміє оцінювати психолого-педагогічні факти та явища, встановлювати взаємозв'язок теорії з практикою.

**Завідувач кафедри педагогіки
та соціальної роботи**

Людмила ТИМЧУК